

Komitetu Kopca Kościuszki

Życie uczuciowe Kościuszki

Kościuszko miał bardzo dobre relacje z siostrami, zwłaszcza z Anną Estkowską, natomiast nie był zbyt towarzyski. Z natury skromny i nieśmiały, źle się czuł w większych skupiskach ludzkich. Cechowało go też godne zachowanie i dobre maniery. Choć z natury był serdeczny, jednak rzadko się spoufalal, woląc zachować pewien dystans. W doborze przyjaciół był krytyczny.

Przyjaciele, znajomi...

W Ameryce Północnej Kościuszko zdobył sobie powszechne uznanie, jako zdolny inżynier fortyfikator, otrzymał tam szlify generalskie, miał wielu serdecznych przyjaciół. Niektórzy z nich, jak Thomas Jefferson oraz generałowie Horatio Gates i Nathanael Greene należeli do czołowych osobistości Stanów Zjednoczonych.

Wieloletnia przyjaźń łączyła Kościuszkę z Thomasem Jeffersonem, jednym z autorów Deklaracji Niepodległości, prezydentem Stanów Zjednoczonych. Mieli zbliżone poglądy i zainteresowania i do końca życia korespondowali ze sobą. Jefferson zachęcał Kościuszkę, aby powrócił do Ameryki i na stałe tam zamieszkał. W jednym z ostatnich listów pisał: „przyjedź do Monticello i bądź członkiem naszej rodziny. [...] Przybądź złożyć swoje kości obok moich na cmentarzu Monticello”.

Do grona polskich przyjaciół Kościuszki należeli m.in.: generał Józef Orłowski, poseł sejmowy Michał Zaleski; pisarz, działacz polityczny Julian Ursyn Niemcewicz. Wśród dobrych znajomych Kościuszki byli też jego dawni podwładni, generałowie: Karol Kniaziewicz i Stanisław Fiszer. Szczególną sympatią darzył Naczelnik tego ostatniego. Do serdecznych przyjaciół Kościuszki na emigracji należał też Franciszek Paszkowski, który przez kilka lat pełnił funkcję sekretarza Kościuszki.

Portret Tadeusza Kościuszki, mal. Jan Nepomucen Bizański, 1862 r., technika olejna, w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

Kościuszko wyraźnie oddzielał życie publiczne od prywatnego. Niewola rosyjska osłabiła w nim wiarę w człowieka. W okresie francuskim w domu Zeltnerów przyjmował wyłącznie osoby zaufane. W ich towarzystwie miał dobre samopoczucie i lubił żartować.

Po przejęciu władzy przez Napoleona, krąg jego francuskich znajomych uległ ograniczeniu. Nie utrzymywał stosunków towarzyskich z ludźmi należącymi do sfer rządzących, widywał tylko zdecydowanych republikanów. Byli wśród nich generałowie: Marie Joseph de La Fayette, Jean Victor Moreau, Etienne Jacques MacDonal czy też André Massena. Przyjacielem Kościuszki był też generał Lazare Carnot, inżynier wojskowy, organizator armii rewolucyjnej.

We Francji Kościuszkę licznie odwiedzali Polacy, których darzył: „ojcowską czułością, braterskimi uczuciami i w stosunkach z nimi był szczerzy i otwarty”. Taki sam był jego

stosunek do Amerykanów – w ich towarzystwie czuł się podobnie dobrze jak w polskim.

Republikańskie przekonania Kościuszki i Franza Xavera Zeltnera miały znaczący wpływ na relacje towarzyskie Naczelnika w Solurze, gdzie cieszył się szacunkiem, ale pozostawał poza kręgiem miejscowej elity.

Nieszczęśliwa miłość

Kościuszko wychował się w rodzinie o tradycyjnym modelu obyczajowości. W młodości zapewne preferował sentymentalny wzorzec miłości. Potwierdzeniem tej tezy może być historia jego pierwszego wielkiego niespełnionego uczucia.

Jego wybranką była Ludwika Sosnowska, córka senatora, człowieka mającego i wpływowego. Była to kobieta o pięknych, wyrazistych oczach, wyształcona, subtelna, wrażliwa. Zakochany – ze wzajemnością – Kościuszko postanowił wystąpić o rękę swej wybranki. Jednak rodzice Ludwiki byli zdecydowanie przeciwni mał-

żeństwu, przede wszystkim z powodu niskiego statusu społecznego i majątkowego młodzieńca. Odmowa była dla Kościuszki i Ludwiki wielkim dramatem.

Według przekazu Kościuszko zabiegał o pomoc możnych protektorów. Pojechał nawet do króla Stanisława Augusta, który jednak poradził mu, aby pohamował swe afekty. Zdesperowany Kościuszko na początku października 1775 r. podjął podobno próbę porwania i potajmniego poślubienia Ludwiki. Ostrzeżony senator wywiózł jednak córkę z Sosnowicy. Nieszczęśliwa miłość w znacznym stopniu zaważyła na decyzji wyjazdu za granicę. Oznaczała też przełom w jego życiu.

Ozdobo rodzaju ludzkiego!

Charakterystyczne jest, że zawód miłośny i inne niepowodzenia w życiu osobistym i zawodowym wyzwały w nim chęć działania. Przesadne jest jednak twierdzenie, że Kościuszko nigdy odtąd nie zakochał się w żadnej kobiecie. Jego późniejsze wybranki zawsze przypomniały Sosnowską: jeśli nie typem urody, to usposobieniem i charakterem.

Zasługi w wojnie 1792 r. uczyniły Kościuszkę osobą popularną i atrakcyjną; stał się obiektem podziwu. Stosunek Kościuszki do płci pięknej uwiódł się w całej okazałości podczas insurekcji. Jedną z pierwszych odezwo, które wydał jako Naczelnik adresowana była właśnie do kobiet, co stanowiło novum w postrzeganiu publicznym tej płci w Polsce. Pierwsze słowa tego dokumentu brzmiały: „Ozdobo rodzaju ludzkiego! Płci piękna!”.

Wytworne postępowania Kościuszki wobec kobiet było powszechnie znane, a jego burzliwe losy i przeżycia czyniły go atrakcyjnym w oczach niewiast. Wobec przyjaciół często pełnił funkcję mentora i doradcy w sprawach uczuciowych. Obszerną opinię Kościuszki o małżeństwie znajdujemy w liście do przyjaciela, gen. Stanisława Piszera, w związku z planowa-

nym przezeń ślubem: „Trzeba wiele rozsądku, krwi zimnej i cierpliwości, i ulegania. Za najpierwsze prawo miejcie szacunek obopólny, delikatność, obchodzenie się zawsze przystojnie między sobą [...]”.

Zaś generałowa Wirydanna Fiszerowa odnotowała następujące słowa Kościuszki: „[...] Trzeba się Wam uzbroić w wiele zimnej krwi, w trafny osad i wyrozumiałość. [...] Niech wszystko będzie wspólne między Wami. Pamiętajcie, że w małżeństwie nie ma szczęścia, jeśli się nie dzielimy. Nie nadużywajcie kochania, by Wam go na długo starczyło [...]”.

Introwertyczne i wrażliwe

O poczuciu humoru Kościuszki w delikatnej materii erotyki mogą świadczyć jego listy pisane do młodego oficera legionowego Józefa Chłopiczkiego, późniejszego dyktatora powstania listopadowego. Ostrzeżał go przed nieprzyjemnymi konsekwencjami zbyt swobodnego igrania z Kupidydem.

Na tle epoki Kościuszko nie był typową postacią, obok przełotnych związków opartych wyłącznie na witalności fizycznej, zdolny był do autentycznego, głębokiego uczucia. Był sentymentalny, ale potrafił też czerpać radość z życia i doznań zmysłowych. W kobietach szukał pokrewieństwa dusz: wybranki jego serca były pod względem psychicznym podobne do niego – introwertyczne, wrażliwe.

Jego niezrealizowanym wielkim marzeniem było małżeństwo i dom rodzinny. Być może po niepowodzeniach doznanych w młodości Kościuszko nie chciał się z nikim wiązać na trwałe. Nie jest wykluczone, że od pewnego momentu nie chciał też zmieniać kawalerskich nawyków i przyzwyczajęń. Co ciekawe, to właśnie kobietom Kościuszko zawdzięcza opinię człowieka nieprzeciętnego, łączącego w sobie typowo męskie cechy żołnierza oraz delikatności i wrażliwości mężczyzny nowej epoki. Czasów romantyzmu.

Piotr Hapanowicz

KONKURS Z NAGRODAMI

● 12 - 15 PAŹDZIERNIKA

– KOŚCIUSZKOWSKI ZŁOT

Korowód z pochodniami, gra terenowa, spektakl teatralny, wspólne śpiewanie pieśni i piosenek, a także konkursy z cennymi nagrodami – to tylko kilka atrakcji, które przygotowali organizatorzy Złota Młodzieży Szkół im. Tadeusza Kościuszki. Czterodniowa impreza rozpocznie się 12 października w Krakowie. – Spotkanie uczniów szkół kościuszkowskich z całej Polski będzie doskonałą okazją do pogłębienia wiedzy historycznej na temat dokonania jednego z największych polskich bohaterów narodowych – mówi Mieczysław Rokosz, prezes Komitetu Kopca Kościuszki w Krakowie. Komitet organizuje dla młodzieży również dwa niezwykłe konkursy – plastyczny „Kościuszko jak malarz” oraz filmowy „Kościuszko mniej znany”. – Liczymy na ciekawe efekty, bo jak wiadomo młodzież potrafi być bardzo pomysłowa, a Tadeusz Kościuszko, to postać, która ciągle inspiruje – mówi Leszek Cierpiatowski, dyrektor biura Komitetu Kopca Kościuszki. Po konkursie filmowym pozostaną kilkuninutowe dzieła (mogą być kręcone np. komórkami), a efekty zmagani plastycznych, będzie można podziwiać na szkolnych ścianach. Filmy i murale mają być inspirowane życiem i dokonaniami Kościuszki. Na zwycięzców czekają nagrody. Termin nadsyłania prac mija 30 września. Formularze zgłoszeniowe znajdują się na stronie: www.kopieckosciuszki.pl

JUŻ WKRÓTCE

Kolejne wydania „Kuriera Komitetu Kopca Kościuszki”

31 LIPCA

28 SIERPNIA

25 WRZEŚNIA

13 PAŹDZIERNIKA

30 LISTOPADA

„Kurier” zawsze w ostatni poniedziałek miesiąca, z wyjątkiem 13 października (wydanie specjalne)